

**EI SUOSTU-
MUSTA**

**KENELLE
VOI KERTOA?**

#!?!+@!

Seksuaaliväkivalta

– kertominen, auttaminen ja ennaltaehkäisy

Haavoittuvassa asemassa olevien
15–17-vuotiaiden nuorten näkökulmia

Johanna Barkman & Johanna Liukkonen, Pesäpuu ry

Nuorten ajatuksia toisille nuorille sekä aikuisille

Tämä raportti on koottu 15–17-vuotiaille nuorille suunnatun osallisuuspilotin vastauksista. Osallisuuspilotti toteutettiin osana Suomen ensimmäistä Lanzaroten ihmisoikeussopimuksen kansallisen toimeenpanosuunnitelman valmistelua kansalliseen lapsistrategiaan liittyen (sosiaali- ja terveysministeriö, STM)

Pesäpuu on lastensuojelun kehittämissyhteisö, jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä hyvinvointia lastensuojelussa. Toimintamme perustuu vahvaan kumppanuuteen ja tuotamme lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perustuvia ja kehittämissyöissä syntyviä toimintamalleja, tietoa, materiaaleja ja koulutuksia. Pesäpuun materiaalit tunnistat rekisteröidystä tavaramerkistä LUPAUS LAPSELLE®.

Toimintamme on yleishyödyllistä.

Copyright © 2022 Pesäpuu ry
All rights reserved

Pesäpuu ry, raportti
Toimitus: Johanna Barkman, Johanna Liukkonen
Kuvitukset: Paavo Kärki
Taitto: Anu Flinck
Kustantaja: Pesäpuu ry
ISBN 978-952-7208-61-8
www.pesapuu.fi

Seksuaaliväkivalta

- kertominen, auttaminen ja ennaltaehkäisy -

Haavoittuvassa asemassa olevien
15–17-vuotiaiden nuorten näkökulmia

Tämä materiaali voi aiheuttaa sinussa monenlaisia tunteita, kuten surua, vihaa tai ahdistusta.

Voi myös olla, että sinulle nousee mieleen omaan elämänhistoriaan liittyviä muistoja ja kysymyksiä.

Mikäli mahdollista, lue tätä materiaalia toisen ihmisen, esimerkiksi luotettavan ystävän, ammattilaisen tai muun aikuisen, kanssa.

Tässä materiaalissa ei ole yksityiskohtaisia seksuaaliväkivaltaan tai seksuaaliseen häirintään liittyviä esimerkkejä, vaan painotus on ilmiön tarkastelussa ja ennaltaehkäisyssä. Joissakin kohdin on kysymyksiä, joita voit miettiä omassa mielessäsi tai joiden pohjalta voit käydä keskustelua muiden kanssa omassa yhteisössäsi.

Mikäli sinussa herää esim. ahdistusta, surua tai vihaa, lukemisen ja asiasta keskustelun jälkeen on hyvä palauttaa mieleen joku aiempi tilanne, jossa on syntynyt vastaavanlaisia ajatuksia ja tunteita. Mikä tai kuka on sinua auttanut siinä hetkessä eteenpäin? Voit myös itsekseksi miettiä tai jutella läheisen ihmisen kanssa jostakin sinulle mieltäsi asiasta tai tekemisestä. Tämä palauttaa mielesi tähän hetkeen.

*Jos itselläsi on tai jos tiedät, että jollakin ystävälläsi on kokemusta seksuaaliväkivallasta (esim. seksuaalisesta häirinnästä), apua ja tukea on mahdollista saada esimerkiksi täältä:
<https://nettiturvakoti.fi/info-ja-materiaali/chat/>*

Sisällys:

1. Virittäytyminen: Tämä on tosi laaja asia	6
2. Alkusanat	8
3. Kysely sekä kohderyhmä	10
4. Nuorten näkemyksiä seksuaaliväkivallasta	12
4.1 Mikä on alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaaliväkivaltaa?	12
4.2 Mitä nuoret ajattelevat seksuaaliväkivallasta kertomisesta?	16
4.3 Miten seksuaaliväkivaltaa voidaan ehkäistä?	22
4.4 Millaista apua tai tukea tarvitaan?	25
5. Nuoren aikuisen kokemusasiantuntijan puheenvuoro	28
6. Ammattilaisten vastaukset	30
7. Loppusanat	31
Liitteet	

AIKUVINEN,
SÄ VOIT AVTTAA

1. TÄMÄ ON TOSI LAAJA ASIA

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä on tosi laaja asia. Haavoittuvassa asemassa olevien 15-17-vuotiaiden nuorten näkökulmia. Animaatio 2022.

Seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä on tosi laaja asia.

Se on pakottamista, painostamista, manipulointia. Se on rajojen rikkomista, luvatta koskettamista, hipelöintiä. Se on sellasta, että toinen ei suostunut toinen vaan jatkaa.

Joku voi kiristää et lähettää alastonkuvia eteenpäin tai laittaa nudeja vasten tahtoa. Joku uhkailee väkivallalla, että saa seksiä tai huumaa toisen. Joskus se kohdistuu lapsiin ja toinen on aikuinen.

Ei ole ikinä ok, et kenenkään kohdistuu tällaista ikään tai sukupuoleen katsomatta. Liian pienet tuomiot suhteessa suureen rikokseen.

Tätä voi tapahtua kaikkialla, joko fyysisessä maailmassa tai netin kautta. Kaveripiireissä, bileissä, kotona, koulussa, lastensuojelussa. Kylillä, kadulla, keskustoissa, junissa, busseissa. Ne houkuttelee sut rahalla tai alkoholilla.

Pelottavaa, surullista ja huolestuttavaa. Yksi kauheimmista asioista.

Ei oo helppoo. Mut jos sulle tällaista tapahtuu, sä et ole syyllinen.

Se kelle kertoisi ensimmäisenä riippuu siitä mitä on tapahtunut. Kokemuksesta voin kertoa että kavereille, myöhemmin poliisille, ja sitten jälkikäteen terapeutille. Jos sulla on turva-verkkoa, niin kerro heille.

Parasta ois jos voitais aidosti kuunnella ja auttaa. Siinä on aika shokissa silloin. Tuttu aikuinen tuntee sut paremmin, tietää sun asioista enemmän, luottamus on jo olemassa. Voi olla myös helpompaa avautua tuntemattomalle ammattilaiselle, jos asia nolottaa, hävettää.

Ei oo helppoo. Mut jos sulle tällaista tapahtuu, sä et ole syyllinen.

Voit kertoa kasvokkain. Silloin ei tule niin helposti väärinkäsityksiä, sulle tulee kaikki suoraan suusta mitä haluat sanoa ja tunteet tulee esiin. Tai puhua puhelimessa, tiedät varmasti, että se kuulee. Mut jos pelottaa puhua kasvokkain jos on helpompi kertoa, kun toista ei tarvitse nähdä. Silloin voi kirjoittaa someen, tekstiviesti tai nimettömään palveluun.

Rohkeus et sä kerrot. Kunhan vaan avaat suun ja puhut. Viitsiikö, voit mieltii, kiinnostaako ketään. Mut aikuinen, sä voi auttaa.

Voit auttaa valamaan uskoa. Kehottaa puhumaan avoimesti ja taata, ettei ole mitään hävettävää. Luo turvallinen ympäristö. Jaksa toistaa, et kukaan ei voi satuttaa sua enää. Pidä toivoa yllä.

Joskus voi hävettää, kun ei tiedä miten puhua seksistä aikuisen kanssa. Tai pelottaa, että tekijä kostaa. Mut aikuinen, sä voi auttaa. Ota asia vakavasti. Älä vähättele tai tuomitse. Pidä toivoa yllä.

Tän asian ratkaiseminen on hankalaa, mut jotain voitais tehdä kasvatuksella ja huolenpidolla. Kysyttäisi päivittäin mitä kuuluu ja miten päivä on mennyt, kuunneltais lapsia. Opeteltais ihan pienestä, miten voi toimia, koska hekin voivat joutua uhreiksi.

Kertomalla seksuaaliväkivallasta, mitä siitä seuraa sekä uhrille ja tekijälle. Tärkeintä varmaankin se et voi kertoa luotettavalle aikuiselle ja ois hyvä et nuorille opeteltais se et sä voit blokkata asiattomat ihmiset ja ilmoittaa somessa, tai missä tahansa netissä.

Rajoista puhuminen on todella tärkeää! Kunnioitetaan omia ja muiden rajoja. Opetellaan sanomaan ei ja ymmärtämään, että ei on ei. Arvostetaan ja kunnioitetaan itseä.

Katso animaatio täältä: <https://youtu.be/YEQdlojrUvM>

PELOTTAVAA

2. ALKUSANAT

Suomi allekirjoitti **Lanzaroten ihmisoikeussopimuksen** vuonna 2007 ja hyväksyi sen vuonna 2011. Lanzaroten sopimuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja torjua kaikkea lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalista häirintää, houkuttelua ja seksuaaliväkivaltaa sekä auttaa niiden uhreja.

Joulukuusta 2021 – helmikuuhun 2022 saimme olla mukana toteuttamassa Suomen ensimmäistä kansallisen lapsistrategian osallisuuspilottia osana Suomen ensimmäistä Lanzaroten ihmisoikeussopimuksen kansallisen toimeenpanosuunnitelman valmistelua (sosiaali- ja terveysministeriö, STM).

Osallisuuspilottissa selvitettiin kyselyn avulla nuorten ajatuksia ja mahdollisia kokemuksia seksuaaliväkivalta lasta niin, että nuorelle läheinen ja turvallinen ammattilainen haastatteli nuorta tehdyn kyselyn pohjalta. Edellä lukemasi teksti on koostettu 15-17-vuotiaiden nuorten autenttisista vastauksista, joista syntyi nuoren kuvataiteilija **Paavo Kärjen** kuvittama animaatio.

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemana seksuaaliväkivalta on lisääntynyt. Erityisesti lastensuojelun piirissä sekä muutoin haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret ovat alttiita seksuaaliväkivallalle, mistä johtuen kysely suunnattiin pääosin heille. Nuorilta haluttiin kuulla ajatuksia seksuaaliväkivallasta; millaisena ilmiönä se näyttäytyy, miten sitä kokeneita sekä sen tekijöitä voidaan auttaa ja kuinka sitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Selvitystyön tarkoituksena oli täydentää toimenpanosuunnitelmaa nuorilta saatujen vastausten pohjalta sekä muokata sitä vastaamaan paremmin lasten ja nuorten tarpeita. Lopulta lähes kaikki vastaukset saatiin lastensuojelun sijaishuollossa asuvilta nuorilta.

Seksuaaliväkivallasta voi olla vaikea puhua
Seksuaalisuus on keskeinen osa terveyttä ja ihmisyyttä. Se on sitä, millaisia olemme. Seksi on sitä, miten seksuaalisuutta toteutetaan. Seksuaalisuus on minuuden ydintä, joka on läsnä kaikissa kohtaamisissa. Se on hyvin herkkä asia, myös herkkä häpäisylle ja ohittamiselle¹.

Seksuaaliväkivalta jää usein piiloon, sillä sen kokemiseen saattaa liittyä voimakasta häpeää ja syyllisyyttä. Lapset ja nuoret saattavat myös ajatella, että aikuiset eivät kestä kuulla heidän kokemuksiaan. Tämä voi estää kertomisen ja avun saamisen.

Eri tutkimusten sekä ammattilaisten kertoman mukaan lasten ja nuorten osallisuus sekä heidän ajatus- tensa ja kokemustensa kuuleminen toteutuvat erityisen heikosti nimenomaan seksuaalisuuteen ja/tai seksuaaliväkivaltaan liittyvissä asioissa. Jos nuori on kokenut seksuaaliväkivaltaa, voi olla, ettei hän ole puhunut kokemuksistaan kenellekään.

Voi olla monenlaisia kertomisen esteitä, jotka heijastuvat tuen vastaanottamiseen. On täysin normaalia, että nuori välttää asiasta puhumista esimerkiksi sen kokemisen tuottaman häpeän takia. Aikuisen suhtautuminen ja tuki ovat tässäkin asiassa suuressa ja ratkaisevassa roolissa. Lapsille ja nuorille tulee antaa tila ja lupa puhua seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta. On kuitenkin tärkeää, että voi puhua omista kokemuksiltaan vasta silloin, kun on siihen valmis.

Seksuaaliväkivalta jää usein piiloon ja siksi sen tunnistaminen on avain asiasta kertomiseen. Ammattilaisille on kehitetty erilaisia oppaita ja suosituksia, mutta selvityksissä ja ohjeistuksissa ei kiinnitetä riittävästi huomiota siihen, miten lasten ja nuorten kertomista aikuisille ja ammattilaisille² edistetään.

Seksuaaliväkivalta – kertominen, auttaminen ja ennaltaehkäisy -yhteenveto
”Joo tää on aihe mistä on hyvä puhua kun usein tietoa ei kamalasti tästä ole tai ei oo luontevia paikkoja mistä sitä ois saanut!”

Tämä yhteenveto on koottu osallisuuspilottiin osallistuneiden eri puolella Suomea asuvien nuorten vastauksista. Käytämme joitain suoria lainauksia nuorilta, mutta suurimmaksi osaksi vastaukset on ryhmitelty, kirjoitettu auki tekstissä ja osasta niistä on tehty synteesejä. Meille oli tärkeää lupauksemme mukaan varmistaa se, ettei yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä ole mahdollista tunnistaa. Vastauk-

sia ei ole myöskään eritelty sukupuolen mukaan. Vastaukset halutaan tuoda kasvatus-, opetus-, kehittämis- ja tutkimuskäyttöön mahdollisimman aitoina, jotta nuorten ajatukset sekä kokemukset välittyisivät mahdollisimman hyvin. Tässä yhteenvedossa on lisäksi mukana netissä anonyymissä keskustelussa esille tulleita nuorten ajatuksia sekä aiheeseen liittyvä nuoren aikuisen puheenvuoro, jonka julkaisemiseen sellaisenaan olemme saaneet häneltä luvan. Yhteenvedon loppuun olemme tehneet tiivistelmän nuoria haastateluilta ammattilaisilta saadun palautteen pohjalta.

Nuorten vastauksista voi päätellä, että he tietävät mistä he puhuvat.

Seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä ovat heille tuttua, se on valitettavasti muodostunut jopa normaaliksi asiaksi nuorten elämässä. Samalla ammattilaiset kokevat avuttomuutta ja keinottomuutta ilmiön edessä ja toivovat lisäkoulutusta. Tämä käy myös ilmi ammattilaisilta kerätyssä palautteessa, jota avaamme tarkemmin tämän yhteenvedon lopussa nuorten vastausten jälkeen. Jos ammattilaisten tietoperusta on puutteellinen, seksuaaliväkivallan ja/tai seksuaalisen häirinnän tunnistaminen lapsen tai nuoren kertomuksista voi epäonnistua ja he voivat jäädä yksin kokemuksensa kanssa.

Seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä ovat nuorten arjessa olevia asioita, joista heillä on paljon kokemustietoa, muttei riittävästi ammattilaisten tarjoamaa tietoa ja/tai mahdollisuutta sen äärelle asettautumiseen. Tätä havaintoa tukee se, että ammattilaisilta saadun palautteen mukaan nuoret olivat valmistautuneet haastatteluun ja vastasivat kysymyksiin monin eri tavoin. He asettautuivat hyvin aiheen ja kyselyn äärelle. Vastaukset olivat usein myös monisanaisia, ja joukossa oli vain muutama ”en tiedä”-vastaus.

Vastauksissa nuoret peräänkuuluttavat oikeudenmukaisuutta ja rajojen kunnioittamista. Seksuaalisuus on

tärkeä osa ihmisyyttä ja siksi tarvitaan lasten ja nuorten kanssa puheeksi ottamista myös siitä, millaista vahinkoa ja kärsimystä voi toiselle omalla käytöksellään aiheuttaa ja mitä siitä voi seurata. Nuorten mielestä on tärkeää, että lapset saavat pienestä pitäen aikuisilta oppia ja tukea seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Esimerkiksi siihen, millainen on seksuaalises- ti terve ihmissuhde ja turvallinen hyvä kosketus sekä miten omalla käyttäytymisellä voi itseään sekä toista arvostaa ja kunnioittaa.

Tulevaisuudessa on tärkeää kehittää tapoja ja keinoja, jotka helpottavat seksuaaliväkivallasta kertomista ja sitä kautta lasten ja nuorten avun saantia. Lapsille ja nuorille tulee antaa lupa ja tila puhua seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta.

Yhteenvedon liitteeksi on laitettu haastattelukysymykset, jotka ovat vapaasti hyödynnettävissä myös jatkossa eri toimintaympäristöissä nuorten kanssa. Eräs ammattilainen totesi näin: ”Tästä voisi kehittää jonkinlaisen lyhyemmän kyselyn aika ajoin tehtäväksi. Siitä saa hyvän välineen keskustella nuorten kanssa aiheesta ja ehkä piilossa olevaa tulisi siten paremmin esiin.” Tätä samaa toivomme, kuten myös toivomme tätä yhteenvettoa hyödynnettävän nuorten kanssa seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta keskusteltaessa.

Haluamme lämpimästi kiittää kaikkia tämän selvitystyön tekemiseen eri tavoin osallistuneita nuoria ja aikuisia.

Johanna Barkman & Johanna Liukkonen, Pesäpuu ry

¹Hedda Retu, Trauman vaikutus seksuaalisuuteen, Traumaterapiakonferenssi 2021

²Hietämäki, Husso & Arponen 2020.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020112593236>

3. KYSELY SEKÄ KOHDERYHMÄ

Kyselyä lähetettiin laajasti eri tahojen ammattilaisille, jotka työskentelevät 15-17-vuotiaiden nuorten kanssa sekä avopalveluissa että lastensuojelun sijaishuollossa. Vastaajajoukko koostui lopulta suurimmaksi osaksi sijaishuollossa asuvista nuorista. Vastauksia saatiin yhteensä 36 nuorelta. Haastattelussa nuoret saivat määritellä sukupuolensa itse, ja näin ollen kyselyyn vastasi 10 miespuolista, 17 naispuolista ja yksi muunsukupuolinen nuori.

Aineistossa on mukana ajatuksia myös yhdeltä sijaishuollosta itsenäistyneeltä nuorelta aikuiselta kokemusasiantuntijalta, jolla on itsellään kokemusta seksuaaliväkivallasta. Samoin saimme aiheen tiimoilta kahdeksalta nuorelta vastaukset keskustelusta, joka käytiin kysymysten pohjalta anonyymissä nettikeskustelussa nuorten Turvasatamassa³. Turvasataman keskustelussa mukana olevilta nuorilta ei kysytty sukupuoliä eikä ikää.

Kyselyssä oli yhteensä 19 kysymystä. Osassa oli valmiita vaihtoehtoja ja osaan sai avoimesti vastata. Kysely on liitteenä 1 tämän yhteenvedon lopussa.

Eettisyys nuorten vastaajien turvana

Seksuaaliväkivalta on hyvin herkkä aihe, jonka käsittelyssä voi ammattilainen tarvita sekä teoreettista tietoa että käytännönläheistä apua. Aihe puolestaan voi herättää nuorella esimerkiksi ahdistusta, surua tai vihaa, ja siksi sen käsittelyyn tarvitaan vankkaa eettistä perustaa ja turvallisuuden tunnetta.

Vaikka aihealue on rankka, uskoimme kuitenkin siihen, että nuoret haluavat osallistua kyselyyn ja että heillä on siitä painavaa sanottavaa. Aiempien kokemusiemme mukaan nuoret haluavat kertoa näkemyksiään vaikeistakin asioista. He haluavat vaikuttaa omilla kokemuksilla siihen, että yhteiskunta kehittyy parempaan suuntaan ja että koettuja vääryyksiä, epäoikeudenmukaisuutta, väkivaltaa ja kärsimystä voitaisiin entistä paremmin ennaltaehkäistä.

Laadimme ammattilaisille erilliset ohjeet nuorten haastattelun tueksi (liite 2). Osa ohjeista on suoraan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeista⁴ ja lasten haastattelua koskevasta oppikirjasta⁵. Ohjeistuk-

sessä pyydettiin kiinnittämään huomioita haastattelun aloittamiseen, toteuttamiseen ja jälkipuintiin.

Eettiset ja turvaa tuottavat asiat:

1. Nuoret tutustuivat etukäteen materiaaliin. Ennen haastattelua sekä sijaishuollossa asuville että muille nuorille annettiin etukäteen tutustuttavaksi infokirje ja haastattelukysymykset (liite 1).

2. Nuoret saivat vaikuttaa haastattelijan valintaan. Nuori sai itse valita esim. sijaishuoltopaikastaan ammattilaisen, joka häntä haastatteli. Kyselystä informoitiin nuoren huoltajia sekä sosiaalityöntekijää, mikäli nuorella oli hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.

3. Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen ja ne sai keskeyttää milloin vain. Kyselyssä kysyttiin useaan otteeseen, haluaako nuori jatkaa haastattelua.

4. Nuorille varmistettiin tarvitsemansa tuki haastattelun aikana ja sen jälkeen. Haastattelussa nuoren ei tarvinnut kertoa omista kokemuksistaan, vaan hän sai peilata kysymyksiä kaveripiiriinsä tai muiden ikäistensä ajatuksiin ja mahdollisiin kokemuksiin. Halutessaan hän sai kuitenkin myös vastata kysymyksiin omista kokemuksistaan käsin. Haastattelun tekeminen vaati ammattilaisilta mahdollisuutta olla kiireettömästi läsnä, sekä sen viestimistä nuorelle, että hän kestää kuulla myös kaikista nuoren kokemuksista.

5. Haastattelussa ilmiötä tarkasteltiin yleisellä tasolla, eikä mitään nuoren henkilö- tai tunnistetietoja kysytty. Tietosuojailmoitus oli nähtävissä Pesäpuun sivuilla. Vastaukset tallennettiin Webropoliin.

6. Kukin nuori sai osallistumisestaan kiitokseksi herkkuotepaketin ja diplomin, jotka lähetettiin nuorta haastatelleelle ammattilaiselle. Lisäksi kerättiin palaute työskentelystä sekä nuorelta että häntä haastatelleelta ammattilaiselta.

7. Ammattilaisilla oli mahdollisuus osallistua haastateluvalmennukseen ennen nuoren haastattelua. Ammattilaisille luotiin myös ohjeet haastattelun tueksi (liite 2).

Sanasto

Nuorten vastauksien lukemisen tueksi laadimme oheisen sanaston.

dpt = dickpic = peniskuva

Discord = pikaviestintäsovellus

Grooming = internetin välityksellä tapahtuvaa lapsen tai nuoren houkutteluprosessia, jonka seurauksena hyväksikäyttäjä pystyy houkuttelemaan lapsen tai nuoren seksuaalisiin tekoihin. Suurin osa groomingiin syyllistyvistä on aikuisia. Suomen rikoslaissa rangaistava teko.

Hatka = luvaton poistuminen sijaishuoltopaikasta

Instagram = ilmainen kuvien jakopalvelu ja sosiaalinen verkosto

Nude = nudekuva = alastonkuva

Snäppi = snapchat eli Snäppi tai Snäp on yksi nuorten suosituimmista sosiaalisista medioista. Snäpissä nuoret lähettelevät toisilleen snäppejä, jotka ovat yleensä itsestä otettuja kuvia tai videoita. Kaverille lähetettäviin snäppeihin kirjoitetaan yleensä jokin teksti.

#!?!+@!

Sokerideittailu = sugardating on suhde, jossa vanhempi ja varakkaampi osapuoli sponsoroi nuorempaa seuralaistaan. Yleensä kyse on vanhemman miehen (Sugar Daddy) ja nuoremman naisen (Sugar Babe) välisestä suhteesta, jossa mies tukee naista taloudellisesti. Myös nainen (Sugar Mama) voi sponsoroida nuorempaa seuralasta.

Tiktok = älypuhelinsovellus, joka on tarkoitettu lyhyiden videoiden jakamiseen

Traumacore = Nuoret kertovat Youtube-videoiden välityksellä omasta pahasta olostaan liittyen pääasiassa seksuaaliväkivallan ja hyväksikäytön teemoihin.

³Nuorten Turvasatama on Pesäpuu ry:n, Auta Lasta ry:n Vetuointi-toiminnan ja Osallisuuden Aika ry:n ylläpitämä discord-serveri, jonka tarkoituksena on tarjota verkkovälitteistä tukea, vertaistukea ja osallistumismuotoja lastensuojelun asiakkaina olevien ja olleiden ihmisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Hanketta rahoittaa Sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen varoilla. Nuorten Turvasatamaan osallistuminen on maksutonta ja onnistuu sekä puhelimella että tietokoneella.

⁴Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Julkaisu 3/2019

⁵Lasten haastattelu lastensuojelussa. Sauli Hyvärinen & Tarja Pösö (toim.). Lastensuojelun keskusliitto 2018.

Lisämateriaalit:

Lanzaroten sopimus -lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastainen kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:08. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164029>

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä on tosi laaja asia. Haavoittuvassa asemassa olevien 15-17-vuotiaiden nuorten näkökulmia. Animaatio 2022. <https://youtu.be/YEQdlojrUvM>

4. NUORTEN NÄKEMYKSIÄ SEKSUAALIVÄKIVALLASTA

4.1 Mikä on alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa?

Nuoret kertovat, että seksuaaliväkivalta on johonkin kohdistuvaa seksuaalista toimintaa (mm. koskettelu, intiimit kuvat, seksi, toisen seksuaalisointi, epäsopivat kommentit), johon ei ole lupaa eikä suostumusta. Tai on sellaista, joka kohteen iän tai ymmärryksen perusteella ei ole hyväksyttävää ja jota toinen ei ole hyväksynyt tai koe turvalliseksi sukupuoleen katsomatta.

Haastatteluihin osallistuneilla 15-17-vuotiailla nuorilla on selkeä näkemys lapsiin ja nuoriin kohdistuvas- ta seksuaaliväkivallasta. Asia ei ole nuorille lainkaan vieras. Silti nuorten mielestä pitäisi tuoda enemmän ilmi sitä, mitä seksuaaliväkivalta on. Nuoret pohtivat seksuaaliväkivallan määrittelyä. Onko väkivalta sitä, jos se kohdistuu lapsiin ja tekijä on aikuinen? Tai seksin ostamista, jos täysi-ikäinen myy sitä alaikäiselle, vaikka tietää toisen olevan alaikäinen? Myös nettikäyttäytyminen herättää moraalista pohdintaa ja epävarmuutta siitä, missä menee seksuaaliväkivallan rajat. Jos netissä esim. ”pyytää nudeja, niin onko se varsinaista fyysistä väkivaltaa?”

Nuorille seksuaaliväkivalta on laaja asia, kuten näistä nuorten ajatuksista voi huomata.

SEKSUAALIVÄKIVALTA =

PAKOTTAMINEN, MANIPULOINTI, PAINOSTAMINEN, RAJOJEN RIKKOMINEN

*Jos toinen tekee sellaista seksuaalista, jota toinen ei halua.
Kaikki painostaminen, ympäripuhuminen ja väkisin tehtävät asiat, joka rikkoo toisen rajoja.
Kaikki koskeminen ja hipelöiminen, jota toinen ei halua.
Voi olla myös henkistä väkivaltaa.*

KIRISTÄMINEN, UHKAILEMINEN

*Kiristää lähettää alastonkuvia eteenpäin.
Uhkailee väkivallalla, että saa seksiä
Uhkailee et tekee itselleen vahinkoa, jos ei alistu toisen tahtoon*

RAISKAUS, VASTENTAHTOINEN YHDYNTÄ

*Raiskaus tai sen yritys.
Jos sanoo ei seksille.
Huumaa toisen tai käyttää hyväkseen toisen päihtymystä.*

SOMESSA TAPAHTUVA AHDISTELU, KUVIEN JAKAMINEN, LEVITTELEMINEN

*Alastonkuvien lähettely ilman omaa tahtoa.
Seksuaalisten viestien (myös ilman kuvaa) lähettäminen ja jakaminen.
Kuvailu, vihjailu, kuvan pyytäminen.*

Mitkä edellä mainituista kuvaavat mielestäsi parhaiten seksuaalista häirintää ja seksuaaliväkivaltaa? Mitä näistä näkemyksesi mukaan tapahtuu eniten?

Kuinka yleistä se on ja missä sitä tapahtuu?

Asteikko 1–6. Minimiarvo 3, Maksimiarvo 6, eniten vastauksia (mediaani) 5.

Nuoret kertovat, että jonkinlainen rajojen rikkominen on yleistä. Etenkin some on lisännyt häirintää, mutta sitä voi tapahtua missä vaan, kaveripiireissä, bileissä, kotona, koulussa...

Seksuaaliväkivallan yleisyys huolestuttaa nuoria ja se pitäisi saada loppumaan. Nuorten mielestä siitä myös puhutaan liian vähän. Nuoret kokevat seksuaaliväkivallan lisääntyneen erityisesti netissä ja sosiaalisessa mediassa. Nuorten mukaan se on sukupuoleen ja ikään katsomatta liian yleistä, jopa ”tosi nuorillekin laitellaan” seksuaalissävyytteisiä viestejä ja kuvia.

Alapuolelle on koottu nuorten vastauksista lista, joka osoittaa seksuaaliväkivaltaa voivan nuorten mukaan tapahtua lähes kaikkialla ja se voi kohdistua kehen vain. Sitä voi tapahtua kotona läheisten toimesta, toisaalta taas muutamien nuoren mielestä kotona on turvassa, mutta jos menee tuntemattoman henkilön luokse, niin ei voi tietää mitä siellä voi tapahtua. (Koti) bileet olivat useamman nuoren listalla sekä tuntemattomien henkilöiden tapaaminen. Nuori on voinut netissä tutustua henkilöön, joka paljastuikin ihan joksikin muuksi.

Listalle päätyvät myös erilaiset julkiset tilat, kadut, kauppakeskukset ja julkiset kulkuvälineet sekä alueet, joissa ei ole muita ihmisiä, eikä myöskään valvontaa. Näiden lisäksi nuoret mainitsivat paikat, joiden pitäisi olla lapsille ja nuorille turvallisia kuten koulun, lastensuojelun ja harrastukset.

SEKSUAALIVÄKIVALTA TAPAHTUU:

NETISSÄ, SOSIAALISESSA MEDIASSA

*Netissä tapahtuu helpommin.
Snäpissä, Discordissa, Instagramissa, Tiktokissa, ...somessa ylipäättään.*

KOTONA, YKSITYISTILOISSA

*Kotona. Vanhemmat, sukulaiset, läheiset.
Kaikissa (koti)bileissä.
Jonkun tuntemattoman kotona.
Bileistä saatettu viedä autoon.
Jos eksyy väärään porukkaan.*

JULKISET TILAT

*Kylillä, kadulla, keskustoissa, ulkona, autossa, kauppakeskuksissa.
Kaduilla huutelua.
Pimeillä kaduilla ja Nasse-sedät houkuttelee rahalla tai alkoholilla yms lahjoilla.
Busseissa ja junissa.
Laitoksessa, lastensuojelussa, koulussa, harrastuksissa.*

Missä sinun mielestäsi tapahtuu eniten seksuaaliväkivaltaa?

Seksuaaliväkivalta ja hatkaaminen

Turvasatamassa heräsi keskustelu hatkaamisen yhteydessä tapahtuvasta seksuaaliväkivaltariskistä. Asemilla liikkuvat aikuiset tunnistavat nuorten mukaan hatkassa olevat nuoret ja houkuttelevat heitä esim. yöpaikalla ja lahjoilla. Tämä liittyy nuorten mielestä myös Sugar Daddy -ilmiöön, jossa nuorten kiinnostus ja suostumus herätetään erilaisilla lahjoilla eikä pelkällä puheella. Nuoret kertovat, miten toiminta on levinnyt myös Sugar Baby ja -Daddy -nettisivuistoihin.

Nuorten mukaan ”kuiskuttelijat” yrittävät viedä nuoria nurkan taakse pyytämällä esim. tupakkaa tulta tai tarjoamalla päihteitä, jotta nuori menettäisi kontrollin omaan käytökseensä. Nuoren onneksi asemilla työskentelee myös nuorisotyöntekijöitä, jotka nuorten kokemusten mukaan auttavat tällaisissa tilanteissa.

Millaisia riskejä sinun mielestäsi liittyy hatkaamiseen?

Mitä nuoret ajattelevat näistä asioista?

TUOMITTAVAA

Väärin.

Sairasta toimintaa.

Erittäin typerää ja itsekästä

Ällöttävää.

Pelottavaa, joka tuottaa turvattomuuden tunnetta.

Huolestuttavaa, miten se on niin yleistä.

Seksuaaliväkivalta on nuorten mielestä väärin. He tuomitsevat sen yksimielisesti kaikissa muodoissaan. Nuorten mielestä ei ole oikein, että lapsiin ja nuoriin kohdistuu seksuaaliväkivaltaa ja seksuaalista häirintää ikään tai sukupuoleen katsomatta. Tämä inhottaa heitä ja tuottaa mm. turvattomuutta, pelkoa ja surua. Suru ja huoli nousevat myös asioihin puuttumattomuudesta; siitä, miten näihin asioihin puututaan tai ollaan puuttumatta. Puuttumattomuus on vaikuttanut toisaalta myös siihen, että lapset ja nuoret ovat tottuneet tällaiseen käytökseen.

Nuoret tietävät monia lapsia ja nuoria, joihin seksuaaliväkivaltaa on kohdistunut. Yksi nuori kertoo, miten lasta on helppo uhkailla, manipuloida ja lahjoa esim. karkeilla. Toinen taas kommentoi, että lapset eivät välttämättä käsitä, mitä heille on tapahtumassa vaan vasta myöhemmässä vaiheessa ymmärtävät tapahtuman vakavuuden ja mahdollisen traumatisoitumisen.

Nuoret tunnistavat sen, että seksuaaliväkivalta voi traumatisoida lapsen ja nuoren. Uhri voi oireilla itsetuhoisella käytöksellä ja hautoa nuorten mukaan jopa itsemurhaa. Uhrin pitäisi saada paljon tukea ja tekijätkin tarvitsevat hoitoa.

TUOMIOT

Suomessa asiaan liittyy pienet tuomiot

suhteessa rikokseen

Rikoksen selvittämisen kannalta kestää liian kauan ja on raskaita.

Tekijät tarvitsevat myös psykiatrasta hoitoa.

Nuoret haluaisivat, että seksuaaliväkivaltaan kiinnitetäisiin enemmän huomiota. Myös tuomioiden pituuteen olisi nuorten mielestä puututtava. Muutamien nuorten mielestä Suomessa on liian pienet tuomiot suhteessa rikoksiin, joiden selvittäminen kestää liian kauan ja prosessit ovat raskaita.

Seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä pitäisi saada nuorten mielestä ehdottomasti loppumaan, sillä se on ”helvetinmoinen ongelma”. Se aiheuttaa vain suurta kärsimystä ja vaikuttaa lapsuuteen peruuttamattomalla tavalla. Nuoret pohtivat myös sitä, voiko lopettamiseen vaikuttaa muutoin kuin väliin menemällä jos sellaista näkee. Eräs nuori toivoi voivansa ”painaa vain nappia ja se loppuisi.”

Mitä sinä ajattelet näistä asioista?

EI IKINÄ OK

IÄSTÄ JA SUKUPUOLESTA RIIPPUMATTA

4.2 Mitä nuoret ajattelevat seksuaaliväkivallasta kertomisesta?

Kenelle mahdollisesti kertoisit, jos kokisit seksuaaliväkivaltaa?

Nuoret kertovat, että pelottavin asia on se, ettei kuunnella.

Nuorten mukaan seksuaaliväkivallasta ei ole helppoa kertoa. Se, kenelle kertoisi ensimmäisenä, riippuu paljon siitä mitä on tapahtunut. Nuoret voisivat kertoa väkivallasta, vanhemmille, kavereille, viranomaisille, poliisille, koulun terveydenhoitajalle, opettajalle, psykologille, terapeutille ja sosiaalityöntekijälle. Kuvista he mainitsivat vain kavereille. Eräs nuori totesi, että ensin voi kertoa kavereille, myöhemmin poliisille ja sitten jälkikäteen terapeutille. Poliisilta nuorten mukaan saa tukea ja apua esim. lakiasioissa. Psykologilta ”saa tunteellista” apua. Kertomisessa tärkeää on turvallisuuden tunne, se, että henkilö koetaan turvallisiksi.

Kuitenkaan kaikki nuoret eivät kertoisi aikuisille. Asian arkaluontoisuuden takia nuori ei välttämättä uskalla tai pysty kertomaan kenellekään. Kertomista estää myös pelko aikuisen syyllistävästä vastauksesta tai siitä, että kokemus sivuutetaan. Toisaalta taas nuori voi hautoa koston ja hoitaa asian itse esim. väkivallalla. Myös pelko rikosilmoituksen tekemisestä voi estää asiasta kertomisen viranomaisille tai muille aikuisille. Tässäkin asiassa nuoret painottivat ammattilaisen asenteen tärkeyttä sekä sitä, minkälainen suhde lapsella tai nuorella on aikuisen.

NUORTEN ESIMERKKEJÄ SYYLLISTÄVÄSTÄ TAI ASIAN SIVUUTTAVASTA VASTAUKSESTA

Voi ei voiko niinkin tapahtua.

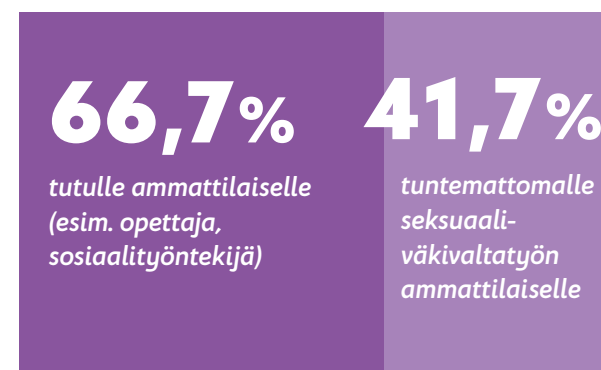
Noh noh sellasta sattuu.

Miks ees vastasit sille aluperin.

Ei se tarkoittanut sitä seksuaalisesti.

Seksuaaliväkivalta on arka asia. Toiset nuoret kokisivat helpompina kertoa tutulle aikuiselle, toiset taas tuntemattomalle seksuaaliväkivallan ammattilaiselle. Kertominen on yksilöllistä, ja tähän liittyy myös tilanteeseen liittyviä tekijöitä. Jokainen myös käsittelee kokemustaan eri tavalla. Nuoret painottavat kuitenkin luottamusta ja aikuisen aitoa kiinnostusta kuul-

Tuttu vai tuntematon aikuinen?

la nuoren kokemuksesta, sillä nuori voi olla tilanteen jälkeen shokissa ja hyvin haavoittuva.

Kertominen kuitenkin painottuu enemmän tuttuun aikuiseen, sillä häneen on jo luottamus rakentunut. Tuttu ammattilainen mahdollisesti tuntee nuoren paremmin kuin tuntematon seksuaaliväkivaltatyön ammattilainen. Tuttu myös auttaa avun saamisessa ja esim. rikosilmoituksen tekemisessä. Hän tietää jo ennestään nuoren asioista ja pystyy siksi tukemaan paremmin.

Vaikka tutulle aikuiselle kertominen oli nuorille luontevien tapa kertoa mahdollisesta seksuaaliväkivallasta, ei se ole kuitenkaan täysin yksiselitteinen asia. Eräs nuori pohti sitä, onko nuorilla mahdollisuus vaikuttaa siihen, ketkä sijaishuoltopaikan aikuiset saavat tietää väkivallasta: ”onko kaikkien ohjaajien pakko tietää?”. Tutulle aikuiselle kertominen voi myös nolottaa ja siksi tuntemattomalle tai henkilölle, jota ei näe päivittäin, voi puhua suoremmin. Eräs nuori kannustaa vieraalle henkilölle kertomisen kokeilemista, jos omassa lähipiirissä ei ole luotettavaa aikuista.

MIELUUMMIN TUTTU KUIN TUNTEMATON

On ennestään tuttu, osaa auttaa, luottamus on jo olemassa.

Tiedän, että hän on luotettava. Tunnen sen.

Koska se luottaa suhun ja uskoo. Tuntematon voisi luulla, että kusetat tms.

Tutulle juttelu ylipäättään on luontevampaa, kuin tuntemattomalle.

KENELLE VOI KERTOA?

MIELUUMMIN TUNTEMATON KUIN TUTTU

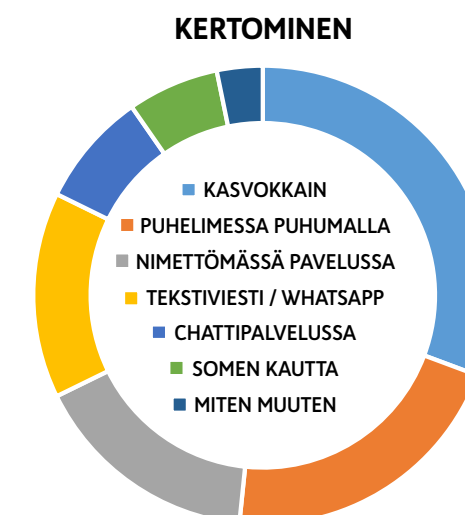
Seksuaaliväkivaltaa voi tapahtua myös perheen sisällä, jolloin on helpompi kertoa ihan ulkopuoliselle tuntemattomalle työntekijälle. Se on helpompaa avautua tuntemattomalle, kun sellaiselle, joka tuntee sut. Tuttu ammattilainen voi olla liian läheinen.

Monia tapoja kertoa mahdollisesta seksuaaliväkivallasta

Nuorilta kysyttiin, millaisilla eri tavoilla he haluaisivat kertoa ammattilaisille mahdollisesta seksuaaliväkivallasta. Useista eri vaihtoehdoista suosituin oli kasvokkain kertominen. Toisaalta taas jos nuorta pelottaa puhua kasvokkain, asiasta puhelimitse puhuminen tai tekstiviestin / WhatsAppin kirjoittaminen koettiin hyvänä.

Kertominen on haastavaa, vaikka haluaisikin kovasti kertoa. Jos asiasta kertoo ensimmäistä kertaa, voi olla helpompaa kertoa siten, ettei toista tarvitse nähdä. Kasvotusten kertominen voi tuntia hankalalta, kankealta ja hitaalta. Silloin joutuu olemaan myös ”kanssakäymisissä toisen ihmisen kanssa aran asian äärellä.”

Osassa vastauksista näkyi, että somessa ja/tai nimettömässä palvelussa pystyy pohtimaan asioita paremmin. Eräs nuori ehdottaakin, että nettipalvelun kautta ohjattaisiin nuoren asia ammattilaiselle, joka ottaisi yhteyttä seksuaaliväkivallasta kokeneeseen nuoreen. Nuorten vastauksissa ilmenee se, etteivät kaikki nuoret halua ilmoittaa tapahtuneesta poliisille ja olla asian virallisessa käsittelyssä mukana. Jos olisi mahdollista, niin he laatisivat nimettömän ilmoituksen, johon lisättäisiin todisteet ja muut tiedot.

Miten sinä haluaisit kertoa mahdollisesta väkivallasta?

KASVOKKAIN

Kasvotusten ei tule niin helposti väärinkäsityksiä ja asiat saadaan helpommin selvitettyä.

KASVOKKAIN JA PUHELIN

Tiedän varmasti että se kuulee.

KASVOKKAIN, PUHELIN, TEKSTIViesti/WHATSAPP

Suora kontakti. Eli saa suorasti ja helposti kerrottua, ellei kasvokkain pääse näkemään.

PUHELIN JA TEKSTIViesti / WHATSAPP

Helpompi kirjoittaa, kuin sanoa kasvotusten.

SOME, TEKSTIViesti / WHATSAPP JA NIMETÖN PALVELU

Voi olla hankalaa puhua kasvokkain, varsinkin jos on tuore juttu

SOME JA NIMETÖN PALVELU

Nopein ja helpoin tapa kertoa.

KASVOKKAIN, PUHELIN, TEKSTIViesti / WHATSAPP, CHATTI/SOME, NIMETÖN PALVELU

Kasvokkain parempi, mutta helpompaa kertoa, jos pelottaa puhua kasvokkain

Mikä tekisi seksuaaliväkivallasta kertomisesta helpompaa?

Nuoret kertovat, että seksuaalisuus on tabu ja siitä puhuminen auttaisi myös seksuaaliväkivallasta kertomista. Myös arkisten tapahtumien päivittäin kertominen voi nuorten mielestä auttaa tarvittaessa vaikeimpienkin asioiden puheeksi ottamista.

Nuorten mukaan seksuaaliväkivallasta kertomista helpottaa se, jos lapsilta ja nuorilta kysyttäisiin jo pienestä pitäen kuulumisia kuten mitä kuuluu ja miten päivä on mennyt. Jos lapsi ei vastaa tai käyttäydy normaalisti (esim. "arempi, syrjäytyneempi"), niin aikuiset voivat tästä aavistaa jonkin asian olevan huonosti. Nuorten mukaan vanhempien olisi hyvä tietää mitä nuorelle kuuluu ja kertoa hänelle, että aidosti välittää siitä, miten nuorella menee. Arkisen keskustelun lisäksi nuoret toivovat sitä, että kiinnitettäisiin enemmän huomiota nuorten hyvinvointiin ja terveyteen.

Toisaalta on hyväkin, ettei seksuaalisuuteen liittyvistä asioista puhuta liian kevyesti, mutta väkivallasta olisi hyvä pystyä puhumaan vaivattomammin ja avoimemmin. Kertominen ja avun hakeminen edellyttävät kuitenkin aikuisten apua ja turvallista ilmapiiriä sekä ympäristöä, jossa nuoria kannustetaan eikä tuomita.

Toivon ylläpitäminen auttaa kertomista ja rohkaisee avun hakemista. Nuoret tarvitsevat aikuisten ja ammattilaisten uskoa myös siihen, että asiat kääntyvät parhain päin. On tärkeää, että nuoret voivat luottaa aikuisiin ja siihen, että he ovat nuorten käytettävissä.

Nuorten mukaan seksuaaliväkivallasta on tärkeä puhua ja siitä pitäisi olla enemmän tietoa sekä nuorille luontevia paikkoja, jossa tietoa jaetaan. Asiat ovat menossa parempaan suuntaan, sillä aikuiset ovat nuorten mielestä alkaneet ymmärtää heitä enemmän. Vähättely tai tuomitseminen on pahinta, mitä nuoren kohtaamisessa voi tehdä.

Aikuisten asenteella on merkitystä. Aiheesta tulisi kysyä nuorelta "nätisti". Heidän tulee välittää nuorille tunne, ettei seksuaaliväkivallan uhriksi joutumisesta ole mitään hävettävää. Nuorten mielestä tarvitaan enemmän tietoisuutta siitä, että seksuaaliväkivalta ei ole koskaan uhrin vika eikä väkivallan syynä ole se, miten uhri on pukeutunut. Nuoret kuitenkin pohtivat sitä, että pukeutumista kannattaa miettiä, ettei se ole liian seksuaalista. Muutama nuori ilmaisi huolestuneisuutensa siitä, miten helposti "todella nuoret" julkaisivat sosiaalisessa mediassa vähäpukaisia kuvia ja tanssivideoita, kun luulevat sen olevan "coolia". Nuorilla on selkeä viesti: lapsille enemmän tietoa seksuaaliväkivallasta ja lupaa viettää lapsuutta, "olla vielä pitkään lapsia".

Seksuaaliväkivallasta kertomista helpottaisi se, jos olisi enemmän matalan kynnyksen paikkoja. Nuoret painottavat auttamista ja kaipaavat enemmän ennaltaehkäisevää toimintaa. Kouluihin ja lastensuojelulaitoksiin kaivataan ammattilaisia, jotka ymmärtävät millaista seksuaaliväkivaltaa nuoret voivat kokea ja missä sitä voi tapahtua. Ammattilaiset voisivat tarjota nuorille riittävää tukea ja ymmärrystä sekä tietoa, ettei seksuaaliväkivalta ole missään muodossa oikein.

Ylipäättään nuoret kaipaavat ymmärrystä sille, että seksuaaliväkivaltaan liittyy myös laajempia kysymyksiä. Esimerkiksi, jos nuorella ei ole vanhempia eikä tukiverkkoa, on hänen raskasta hoitaa kaikki asiat yksin. Pohdintaan nousi myös se, pystyvätkö ammattilaiset takaaman, että nuoren asiat otetaan vakavasti eikä niitä vähätellä. Entä miten turvataan se, ettei seksuaaliväkivallan tekijää tarvitsisi enää nähdä?

Mikä voisi olla sinun viestisi aikuisille ja ammattilaiselle? Mitkä asiat ovat sinulle tärkeimpiä?

Viitsiikö?

PUHUMINEN

Kun itse tietää, että kertominen auttaa ja voit ehkä kertoa siitä tutulle, niin se voisi luonnistua. Rohkeus et sä kerrot. Kunhan vaan avaat suun ja puhut. Kysytään aiheesta nätisti.

ASIAN KÄSITTELY

Käsitellä enemmän. Jos on käynyt tolleen, niistä pitää kertoa. Voi kertoa kenelle tahansa keneen luottaa ja joka osaa toimia oikein tilanteessa.

LUOTTAMUS JA TURVALLISUUS

Nuoret voisivat luottaa aikuisiin. Turvallinen ilmapiiri. Ei tarvitse pelätä, että itse tuomitaan. Todesta ottaminen.

APU JA TUKI

Ammattilaisen tulisi olla helposti lähestyttävä ja luottamuksen arvoista.

Mikä estää kertomisen?

Nuoret kertovat, että seksuaaliväkivallasta kertomista puolestaan estävät epäluottamus aikuisiin ja yhteiskunnan palveluihin, häpeä, tekijän uhkailu ja mahdollinen kostaminen.

EPÄLUOTTAMUS

Viitsiikö, miettiä, kiinnostaako ketään. Jos uhria ei uskota.

Kertomista estää epäily siitä, uskotaanko nuoren kokemusta ja otetaanko hänet tosissaan. Epäluottamus voi myös syntyä, jos aikuiset ovat tuntemattomia ja nuori kokee kysymykset liian syyttäväksi tai syyllistäviksi. Nuorella on voinut jo aiemmin mennä luottamus aikuisiin, jolloin hän voi pitää kaikkia kohtamiaan aikuisia epäluotettavina.

Jos teko tapahtuu lähipiirissä, pahentaa se entisestään nuoren tilannetta. Seksuaaliväkivallasta on joka tapauksessa vaikeaa puhua, mutta tutun henkilön väkivaltainen teko voi aiheuttaa sen, että kaikista ulkopuolisista henkilöistä pystyy ajattelemaan vain pelkää pahaa eikä kehenkään aikuiseen ole helppoa luottaa. Tutulle henkilölle ei välttämättä myöskään halua aiheuttaa ongelmia.

Kertomisen estää myös se, jos nuori pakotetaan kertomaan kokemuksestaan ympäristössä, jota hän ei koe turvallisesti. Turvattuutta voi lisätä luottavan tukihenkilön puuttuminen tai se, jos nuori epäilee, että hänen kokemuksensa lähtee leviämään koko yhteisöön.

Kokemus palveluiden toimimattomuudesta ja monimutkaisuudesta sekä avun saannin vaikeudesta hämentää nuoria. Kertomiseen voi liittyä esim. pelko lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, mikä muutamien nuorten mukaan vaikeuttaa asioita. Nettipoliisi voi olla liian jännittävä nuorelle, jolla on lastensuojelustausta. Kertomista estää myös tieto, että esitutkinta kestää liian kauan. Nuoret voivat luovuttaa avun hakemisessa jo heti alussa, kun avun saamista saattaa estää pitkät jonot sekä se, ettei nuori ole tarpeeksi pahoinvoiva saadakseen apua. Jos taas nuori ohjataan eteenpäin kuulematta ensin mitä on tapahtunut, voi tämä traumatisoida nuorta entistä enemmän.

UHKAILU, PELKO JA HÄPEÄ

Uhkaileminen kuvien levittämällä.

Jos ei uskalla puhua.

Liiallinen häpeän tunne.

Uhkailu, pelko ja häpeä estävät kertomisen. Tekijä voi uhata kostaa esim. kuvien levittämällä ja väkivallalla. Hän voi myös uhkailun lisäksi yrittää lahjoa uhria, ettei tämä kerro asiasta eteenpäin. Uhkailuun liittyy paljon pelon tunteita.

Pelkoa herättää myös se, jos kukaan ei uskokaan nuorta eikä tapahtunutta oteta tosissaan. Eräs nuori kertoi tietävänsä muutamia tapauksia, joihin aikuiset eivät ole reagoineet. Kertomista estää pelko ammatilaisten asettumisesta tekijän puolelle. Nuori voi pelätä sitä, että tekijä valehtelee ja sanoo, että nuori vain keksii kaiken. Nuoret myös pelkäävät tulevaisuutta itse tuomitukseksi tai saavansa huonon maineen.

Jos nuori ei tiedä miten puhua seksuaalisuudesta ja seksistä aikuisen kanssa, hänen on vaikea kertoa myös seksuaaliväkivallasta. Sitäkin nuoret pohtivat, että kulttuurista voi estää kertomisen. Myös miespuolisen uhrin voi olla todella hankala kertoa, kun "se on vielä enemmän tabu".

Millaiset asiat sinun mielestäsi
estävät kertomisen?

JOS ASIA
NOLOTTAA TAI HÄVETTÄÄ

SÄ ET OLE
SYYYLLINEN!

KERTOMINEN
ON
ROHKEUTTA

4.3 Miten seksuaaliväkivaltaa voidaan ehkäistä?

KASVATUKSELLA JA HUOLENPIDOLLA

Asioista puhutaan suoraan ja käydään oikeasti läpi asioita, jotka eivät ole oikein.

Aloitettaisiin jo todella nuoresta, koska hekin voivat joutua uhreiksi.”

Nuorten mielestä seksuaaliväkivaltaa voidaan parhaiten ennaltaehkäistä kasvatuksella, huolenpidolla ja tiedolla. Nuorten mielestä on tärkeää, että lapset saavat pienestä pitäen aikuisilta oppia ja tukea seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. On tärkeää keskustella siitä, milloin seksin harrastamisen voisi aloittaa ja mitä turvalliseen seksiin kuuluu. Nuorille tulisi kertoa myös mahdollisista vaaroista eli millaista on seksuaalisuutta loukkaava ja/tai rikollinen toiminta sekä mitkä asiat luokitellaan seksuaaliväkivallaksi. Seksuaaliväkivallasta kuuluu olennaisesti itsensä arvostamisen ja kunnioittamisen harjoittelu.

Aikuisten tulisi osata puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja kertoa lapselle ikätasoisesti, mikä on oikein ja mikä väärin. Näin lapset jo varhaisessa iässä tietävät, mitä seksuaaliväkivalta ja seksuaalinen häirintä tarkoittavat uhrin ja tekijän kannalta.

Kaiken lähtökohtana on se, että aikuiset kuuntelevat lapsia, ovat kiinnostuneita heidän kokemusmaailmastaan ja tietävät, missä lapset kodin ulkopuolella liikkuvat ja millaisessa kaveripiirissä. Vanhempien tulisi kysellä varovaisesti, ettei lähde heti ”sörkkimään”. Eräs nuori ehdottaa, että alle 15-vuotiaalle voisi laittaa kelloon tai puhelimeen sovelluksen, jossa näkyy lapsen oleskelupaikka. Tärkeää olisi ennen kotoa lähtemistä kertoa vanhemmille, missä liikkuu, keiden kanssa ja koska tulee takaisin. Vanhemmat voisivat muutaman tunnin välein lähettää nuorelle viestejä. Nuoret ehdottavat myös, että vanhemmat voisivat katsoa nuorten viestejä tai kysellä millaisessa netti- maailmassa he liikkuvat.

RAJAT

Kertoa lapselle oman ikätasoon nähden mikä on oikein ja mikä on väärin, ettei lähde karkkisedän perään.

Nuoret korostavat sitä, miten tärkeää on opettaa lapsia pienestä pitäen kunnioittamaan omia ja muiden rajoja. Mikä on ok ja mikä ei? Miten nuori rajaa sitä, mitä kehollaan tekee? Rajojen asettaminen edellyttää omien tarpeiden ja tunteiden tunnistamista, mihin nuoret tarvitsevat usein myös aikuisten opastusta. Aikuisten kanssa vuorovaikutuksessa vahvistetaan eino sanomisen taitoa sekä harjoitellaan itsensä arvostamista ja kunnioittamista.

TIETO

Kertomalla seksuaaliväkivallasta, mitä siitä seuraa sekä uhrille ja tekijälle.

Tiedon avulla lapset ja nuoret voivat opetella suojaamaan itseään. Ennaltaehkäisemisen ytimessä on se, että seksuaaliväkivalta tunnistetaan ja tiedetään, mitä se tarkoittaa. Ilman asian tunnistamista ja tietoa, on ongelman ratkaiseminen vaikeaa. Tietoa seksuaaliväkivallasta tarvitaan lisää kouluihin, nuorisotyöhön ja lastensuojeluun. Nuoret kaipaavat myös lehtiin ja sosiaaliseen mediaan enemmän kirjoituksia seksuaaliväkivaltakokemuksista sekä puhetta, joka korostaisi nimenomaan tekijän vastuuta, eikä syyllistäisi uhria.

Nuorten vastausten mukaan vanhempien sekä nuorten kanssa työskentelevien aikuisten tulisi seurata lasten ja varhaisnuorten sosiaalisen median käyttöä sekä pysyä lasten rinnalla luotettavina aikuisina, joille lapset voisivat luontevasti kertoa epäasiallisesta toiminnasta. Nuoret toivovat, että aikuiset olisivat paremmin perillä siitä, mitä somessa tapahtuu. Lapsille ja varhaisnuorille opetetaan sosiaalisen median lukutaitoja kuten epäasiallisesti käyttäytyvän henkilön estämisen (blokkaukset) ja henkilön ilmoittamisen (report) sovelluksen ylläpitoon. Aikuisille puolestaan tulee kertoa groomingista ilmiönä.

Osa nuorista oli myös sitä mieltä, ettei seksuaaliväkivaltaa voi ehkäistä. Sosiaalisen median vaikutus seksuaaliväkivallan lisääntymiselle on ilmeinen, sillä se myös mahdollistaa laittomat sivustot.

Kenen tai keiden vastuulla on seksuaaliväkivallan ehkäiseminen?

Nuorten mielestä päävastuu seksuaaliväkivallan ehkäisemisestä on poliisilla, vanhemmilla, koululla ja sijaishuoltopaikan aikuisilla (laitos, sijaishuoltovanhemmat).

Tietoa tarvitaan. Mitä sinun mielestäsi pitäisi vahvistaa?

Tunnistetaan seksuaaliväkivalta.

Tiedetään, mitä kaikkea se voi olla.

Tiedetään, mitä seksuaaliväkivallasta seuraa uhrille ja tekijälle.

Kuunnellaan lapsia ja nuoria.

Uskotaan heidän kokemuksiinsa.

Tiedetään, mikä on oikein ja väärin.

Kunnioitetaan omia ja toisen rajoja.

Ymmärretään, että ei on ei ja kyllä on kyllä.

Huolta pitävät aikuiset tietävät, missä lapsi tai nuori liikkuu.

Miten seksuaaliväkivaltaan tai seksuaalisen häirinnän tilanteeseen puututaan.

Aikuiset eivät jätä uhrin tai tekijän asiaa hoitamatta.

Aikuiset selvittävät, mistä uhri tai tekijä saa apua.

Aikuiset eivät jätä uhria tai tekijää yksin kokemuksensa kanssa.

Poliisien vastuulla on yleinen valvonta. He tutkivat rikoksia ja ottavat kiinni rikolliset. Nuorten mukaan poliisi ja sosiaalityöntekijä ovat tärkeässä asemassa. Kaikki tuntevat heidät ja he oikeasti pystyvät vaikuttamaan asioihin, ”tekemään isoakin juttuja”. Poliiseille toivotaan myös enemmän resursseja, jotta he pystyvät paremmin valvomaan.

Vanhemmat kasvattavat lapsiaan ja opettavat moraalikäsityksiä. Heidän tulisi olla perillä lasten ja nuorten asioista sekä tietää, missä lapset liikkuvat. Heidän myös pitäisi painottaa sitä, kuinka väärin seksuaaliväkivalta on.

Koulussa **opettajat** opettavat kunnioittamaan toisten rajoja. Jos lapsi tai nuori kokee seksuaaliväkivaltaa, voisi opettaja tai koulun terveydenhoitaja kysellä häneltä asiasta. Opettajalla on velvollisuus kertoa viranomaisille.

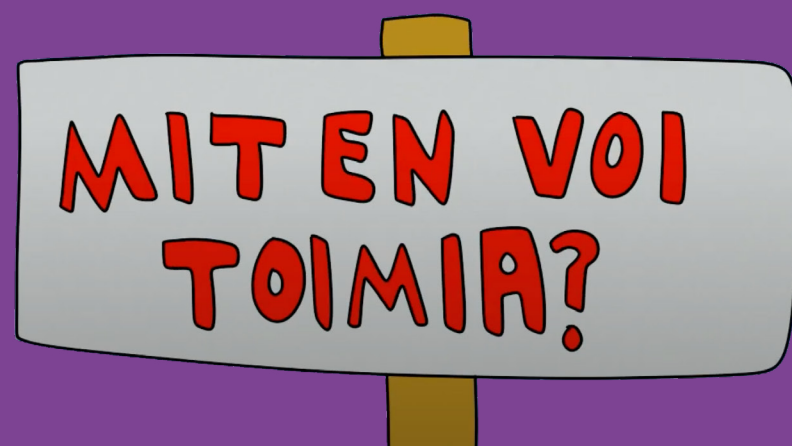
Kavereiden vastuulla ei pitäisi olla seksuaaliväkivallan ehkäiseminen. Toki kaveriporukassa voidaan asiasta keskustella, mutta vastuu on aina aikuisilla.

Vanhemmat, sosiaalityöntekijät, opettajat, sijaishuollon ammattilaiset, terveydenhoitajat, lääkärit, terapeutit, psykologit ja poliisit ovat nuorille ihmisiä, jotka auttavat elämässä eteenpäin. Nuorten mukaan heidän pitäisi näyttää mallia ja taata turvallinen ympäristö, vaikka jokaisella on erilaiset tehtävät nuorten elämässä. Näiden tahojen ja henkilöiden tulee antaa myös sukupuolivalistusta ja kertoa seurauksista. Heille nuoret voisivat kertoa seksuaaliväkivallasta ja heidän tulisi tietää, mitä tilanteessa pitäisi tehdä.

Kenen vastuulla seksuaaliväkivallan ehkäisy on sinun mielestäsi?

KERROTAAN LAPSILLE JA NUORILLE:

4.4 Millaista apua tai tukea tarvitaan?

Millaista tukea ja apua seksuaaliväkivallan uhri tarvitsisi?

Nuorten mukaan seksuaaliväkivallan uhri tarvitsee yksilöllistä ja nuoren tilanteeseen liittyvää tukea luotettavalta henkilöltä, joka tarjoaa turvaa, ymmärrystä, läsnäoloa, henkistä tukea ja keskusteluapua. Uhrille on tärkeää toistaa, että aikuinen on hänen puolellaan eikä häntä vastaan. Oleellista on sanottaa, ettei nuori ole tehnyt mitään väärää. Näiden lisäksi nuori tarvitsee asian käsittelyyn (pitkäaikaista) terapiaa tai psykologin keskusteluapua, turvallisia ihmissuhteita sekä mahdolliseen oikeusprosessiin tukea ja oikeusapua.

Nuoret ymmärtävät, jos aikuinen ei välittömästi osaa auttaa seksuaaliväkivaltaa kokenutta lasta tai nuorta. He kuitenkin odottavat, että ammattilainen selvittää asiaa, kysyy muilta apua eikä jätä asiaa siihen.

- *Pääsee tarvittaessa juttelemaan psykologille, poliisille, terveydenhoitajalle ja lääkärille. Saa tukea ja rakkautta ympärillä olevilta aikuisilta. Tietää, että on turvassa.*
- *Turvallinen henkilö ottaa kinaloon ja sanoo "mä oon sun puolella ja tukena 120% tämän asian kanssa". Silittää ja kertoo tarinoita.*
- *Saa ymmärrystä henkilöltä, joka jaksaa toistaa: "Sä oot turvassa eikä kukaan voi satuttaa sua enää".*

Mitä sinä tarvitsisit?
Mikä olisi sinulle oikea tapa?

Millaista apua tai tukea seksuaaliväkivallan tekijän olisi hyvä saada?

Seksuaaliväkivallan tekijän avun ja tuen tarve herättää nuorissa paljon tunteita ja siihen liittyvät mielipiteet jakaantuvat. Osan mielestä tuomiot ovat aivan liian kevyitä, joten he vaativat kovempia rangaistuksia tuen sijaan. Osa taas painottaa, ettei tekijää pidä leimata tai sulkea yhteisön ulkopuolelle. Kuitenkin lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että tekijä tarvitsee apua ja hänen tulee saada oikeudenmukaiset seuraamukset teoistaan. Tekijän on hyvä saada kun-

toutusta ja keskusteluapua (terapiaa, psykiatrista hoitoa). Tekijän mielentilaa pitäisi arvioida sekä sitä, ka-
tuuko hän tekoaan tai onko mahdollista, että hän toistaisi rikoksen uudestaan.

Nuoret pohtivat rangaistuksen ennaltaehkäisevää vaikutusta. Jos seksuaaliväkivallasta saisi kovemman rangaistuksen, syntyisi jo ennalta painetta siitä, ettei rikokseen syyllistyttäisi niin helposti. Nuoret ideoivat sitä, että tuomiosta jäisi merkintä rekisteriin, joka vaikuttaisi esim. työnhakuun. Rangaistuksista pitäisi myös julkisuudessa puhua enemmän. Jos esim. saisi monta syytettä seksuaalirikoksista, niin tieto tulisi julkiseksi.

Eräs nuori miettii myös vanhempien vastuuta. Hänen mukaansa vanhempien pitäisi tunnistaa, jos oma lapsi on seksuaaliväkivallan tekijä ja toimittaa hänet hoitoon esim. sairaalaan.

Nuoret peräänkuuluttavat oikeudenmukaisuutta ja toisten rajojen kunnioittamista. Seksuaalisuus on tärkeä osa ihmisyyttä ja siksi tarvitaan lasten ja nuorten kanssa puheeksi ottamista myös siitä, millaista vahinkoa ja kärsimystä voi toiselle omalla käytöksellään aiheuttaa ja mitä siitä voi seurata.

Mitä sinä ajattelet tästä asiasta?
Keneltä ja mistä nuoret ottavat
vastaan apua tai tukea?

Nuorten vastuksissa painottuu luottamuksen tärkeys. Tukea ja apua voi ottaa vastaan henkilöltä, johon luottaa "sillä hetkellä" eniten tai joltakin aiheen parissa työskentelevältä sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaiselta. Auttaminen ja tuki ovat tilannekohtaisia, ja iso vaikutus onkin sillä, keitä aikuisia sattuu olemaan kyseisellä hetkellä nuoren elämässä mukana.

Nuoret tukeutuvat usein ensin toisiin nuoriin ja tämän jälkeen puhuvat aikuisille. Kaveriporukasta saa parempaa emotionaalista tukea, mutta he myös kehottavat tukeutumaan viranomaisiin ja hakeutumaan

sairaalaan. Sosiaalinen media tarjoaa helpotusta ver-
taistuen ja videoiden avulla. Eräs nuori vinkkasi Trau-
macore-videot, joissa nuoret kertovat videoiden väli-
tyksellä omasta pahasta olostaan liittyen pääasiassa
seksuaaliväkivallan ja hyväksikäytön teemoihin.

Nuoret ottavat apua vastaan vanhemmiltaan tai muil-
ta läheisiltä henkilöiltä. Ensisijaisesti he hakeutuvat
luotettavien ja turvallisten henkilöiden läheisyyteen.

Apua haetaan myös eri ammattilaisilta. Poliisilta, te-
rapeutilta, sosiaalityöntekijältä, kuraattorilta ja terve-
ydenhuollon ammattilaisilta, kuten psykologeilta tai
psykiatreilta. Näiden lisäksi nuoret listasivat opetta-
jat, valmentajat, nuoriso-ohjaajat ja lastensuojelulai-
tosten työntekijät.

Millaisia auttamistahoja ja -paikkoja pitäisi mielestäsi olla?

*"Joka kaupungissa pitäisi olla jokin ns. hätäkeskus.
Semmoinen mihin ei tarvitse varata aikaa."*

Nuorten mukaan erityisesti seksuaaliväkivaltaan kes-
kittyvää osaamista pitäisi olla saatavilla monipuoli-
sesti, esimerkiksi:

- 24/7 auki olevia turvatalon tyyppisiä paikkoja, jois-
ta voisi saada apua sukupuoleen tai ikään katso-
matta. Työntekijät hoitaisivat asiakkaiden asioita
eteenpäin. Paikassa voisi pitää palavereja ja siellä
voisi myös yöpyä. Työntekijät voisivat kiertää kou-
luissa kertomassa talon toiminnasta, jotta se tulisi
lapsille ja nuorille tutuksi.
- Kasvokkain oleva palvelu, josta ei heti lähde ilmoi-
tuksia eteenpäin vaan voisi alaikäisenä ensin vain
puhua asiasta.
- Mahdollisimman matalan kynnyksen paikka, jossa
voisi asioida nimettömänä ja jossa ei olisi jonoja.
- Paikka, johon voisi oman valinnan mukaan olla
yhteydessä joko chatin tai puhelimen avulla tai
mennä paikan päälle. Ammattilaiset olisivat asiaan
perehtyneitä ja heillä olisi aikaa niin paljon kuin
asiakas tarvitsee. Paikassa voisi käydä asioita läpi

muutaman kerran saman henkilön kanssa.

- Tulevaisuudessa avun saisi paremmin myös netin
kautta. Erityisesti seksuaaliväkivaltaan liittyviä aut-
tamisen tahoja olisi hyvä olla enemmän, esimer-
kiksi nuorille suunnattu chattialusta, jonka kautta
saisi yhteyden ammattilaiseen ja halutessaan näh-
dä myös kasvotusten.
- Muiden palveluiden kanssa samassa paikassa, jotta
ei leimaudu seksuaaliväkivallan uhriksi.
- Järjestöjen ylläpitämä paikka.
- Paikka, jossa saa apua myös muilla kielillä.

Tärkeää on se, ettei auttamispaikassa nuorta tuomi-
ta eikä syrjitä vaan häntä arvostetaan ja kuunnellaan.
Nuoren tulisi saada vaikuttaa siihen, kenen työnteki-
jän kanssa hän keskustelee. On inhimillistä, että jon-
kun toisen työntekijän kanssa voi paremmin löytää
luontevamman keskusteluyhteyden. Asioiden pitäisi
myös edetä nopeammin. Ratkaisevaa on se, että lap-
set ja nuoret pääsevät puhumaan ammattilaiselle ta-
valla tai toisella.

Mitä kautta haluaisit löytää tietoa auttamistahoista ja -paikoista?

Nuorten ideat liittyivät pääasiassa virtuaalimaailmaan.
Sosiaalinen media ja netti ovat nuorille luontaisia
paikkoja etsiä tietoa ja apua. Siksi heidän mielestään
seksuaaliväkivallasta kertova sovellus ja/tai nettisi-
vusto palvelisi nuorten tarpeita. Sen avulla lapset ja
nuoret voisivat saada tietoa ja päästä helpommin
avun piiriin.

Somekanavat ovat nuorten kovassa käytössä, *"kaikki
on siellä"*. *"Tiktokkaajat, youtubettajat"* voisivat ker-
toa enemmän aiheesta. Seksuaaliväkivallasta ja siitä
toipumisesta voisi myös näyttää elokuvia. Monenlai-
sissa paikoissa kuten televisiossa, bussipysäkeillä ja
yleisissä tiloissa voisi olla esitteitä ja mainoksia, jotka
auttaisivat uhria pääsemään avun piiriin. *"Sitä kaut-
ta voisi saada väkisin tietoa asiasta"*. Mutta samal-
la *"tiktokkaajat, youtubettajat"*, elokuvat, esitteet ja
mainokset ennaltaehkäisevät seksuaaliväkivaltaa ja
seksuaalista häirintää.

AIKUVINEN, SÄ VOIT AVTTAA

🔑 KEHOTA PUHUMAAN AVOIMESTI
🚫 TAKAA ETTEI OLE MITÄÄN HÄVETTÄVÄÄ
🌸 LVO TURVALLINEN YMPÄRISTÖ
🔗 JAKSA TOISTAA TÄRKEITÄ ASIOITA
💖 PIDÄ TOIVOA YLLÄ JA ROHKaise

5. NUOREN AIKUISEN KOKEMUSASIAINTUNTIJAN PUHEENVUORO

Seksuaaliväkivaltaa voi tapahtua fyysisesti ihmisten tavatessa toisiaan tai esimerkiksi verkon välityksellä. Lapsiin tai nuoriin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa voi tapahtua lähtökohtaisesti kaikkialla, missä ihmiset kohtaavat. Tosin ei ehkä kirjastossa, sellainen ajatus aktiivisena kirjastokävijänä tuli mieleen. Ja taas toisaalta se, että miksei sielläkin, etenkin verkon välityksellä.

Ajattelen, että seksuaaliväkivallan kokemus on usein elämäntapahtuma. Siitä voi toipua, se ei ole helppoa, mutta se on mahdollista ja voi elää hyvää ja arvokasta elämää. Elämän kokoisella tarkoitan sitä, että kokemus ei kuitenkaan tuskin koskaan ole aivan varmasti täysin läpikäyty vaan se voi muistuttaa olemassaolostaan pitkän ajan päästä esimerkiksi elämän kriisitilanteissa. Silloin voi tarvita uudelleen terapiaa tms.

Jos kokisin seksuaaliväkivaltaa näin nuorena aikuisena, hakeutuisin tarvittaessa terveydenhuoltoon seri-tutkimukseen ja jäisin miettimään rikosilmoitusta. Kertoisin todennäköisesti ystävälle ja tarvittaessa hakisin esimerkiksi työterveyden kautta keskusteluapua. Alaikäisenä valitettavasti vastaus ainakin ensin ajateltuna olisi en kellekään. Ohjaajalle en ainakaan olisi kertonut, sillä harvalta ohjaajalta olisin saanut asiallista ja myötätuntoista apua häpäisemisen ja vähättelyn sijaan. Koska asia olisi kaikkien tietoon tullut, ei se yhden ohjaajan myötätunto olisi ollut tarpeeksi kova ”palkkio” muiden muunlaisesta toiminnasta. Olisin myös miettinyt sitä, että tarvitseeko asiasta ilmoittaa poliisille, vanhemmille jne, ja se olisi myös ollut syy jättää kertomatta. Terapeutille olisin kertonut tilanteesta, jossa hän olisi luvannut, että ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos asia on jo sen verran vanhempi, etten ole enää vaarassa.

Keille ammattilaisille ilmoittaisin? En ajattele, että ammattilaisen tittelillä olisi aikuiselle minulle eikä teini-minulle väliä, vaan sillä minkälaiseksi olen hahnet kokenut, onko hän suhtautunut muuhun asiaani myötätuntoisesti vai vähätelty tai miten hän on muuten puhunut seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Ammattilaisilla on suuri mahdollisuus vaikuttaa

nuoreen. Siihen, miten nuori ajattelee kokemuksista, syyllistääkö hän itseään entistä enemmän (sitähän todennäköisesti sitä tekee jo muutenkin) vai yrittääkö hän uskoa toisenlaista versioita ja omaa syyttömyyttä. Ajattelen, että ammattilaisilla on myös rooli siinä, auttavatko nuorta paikkaamaan rikottuja rajoja, vai jääkö niihin ammottavia aukkoja, joista pääsee tulevaisuudessakin ihmisiä satuttamaan ja rikkomaan.

Tuttu tai tuntematon ammattilainen? Molemmat, koska en näe, että asia olisi joko-tai. Molemmissa vaihtoehdoissa on puolensa. Joskus asioista voi olla helpompi kertoa tuntemattomalle, joka ei tunne sinua ja jota sinun ei tarvitse nähdä arjessa. Olen itse ainakin miettinyt sellaista, että jos kerron, niin nyt ihmisen koko kuva minusta muuttuu sen myötä, minkä vuoksi tuntematon tai ainakin sellainen ammattilainen jota harvemmin näkee, on tuntunut paremmalta. Nuoret ottavat vastaan apua tai tukea ihmisiltä joihin voi edes pikkuriikkisen luottaa. Ihmisiin, jotka ovat edes vähän turvallisia.

Seksuaaliväkivallasta kertomisesta tekisi helpompaa, jos aikuinen tekisi tilanteesta turvallisen mahdollisuuksien mukaan. Aikuinen kannustaisi kertomaan ja kertoisi, että ei ole mitään niin kauheaa, josta ei voi puhua, vaikka siltä tuntuisi. Aikuinen kertoisi, ettei kuva nuoresta muutu, että hän on yhä sama nuori, mutta nyt hän tietää jotain tärkeää, jonka voi myös ottaa huomioon. Aikuinen voisi myös muistuttaa, että ei syyllistä nuorta, ei häpäise, vaan tukee. On nuoren puolella, kuulee mitä tahansa.

Kertomista estäisi aikuinen, joka on muihin nuoren asioihin suhtautunut kylmästi, vähättelevästi, syyllistävästi. Aikuinen, joka on antanut nuorelle häpäisevää seksuaalikasvatusta. Aikuinen, joka ei keskity. Aikuinen, joka ei ole ennenkään kuullut kunnolla nuorta, vaan erilaisissa tilanteissa rangaissut ja antanut seurauksia kuulematta koko tilannetta.

Mielestäni seksuaaliväkivallan uhri tarvitsee oikea-aikaista, lempeää ja kokonaisvaltaista apua ja tu-

kea. Sellaista seksuaalimyönteistä, toivoo luovaa ja vakavasti ottavaa. Tekijän olisi hyvä saada tuomitsematonta, oikea-aikaista, pyydettyä tulevaa apua. Ajattelen, ettei se sinällään eroa siitä, millaista apua uhri tarvitsee.

Auttamistahot ja -paikat pitäisi mielestäni olla kasvokkain olevia palveluja, joista ei heti lähde ilmoituksia vaan voi ensin puhua asiasta, vaikka olisi alaikäinen. Haluaisin löytää näistä paikoista tietoa mahdollisimman monesta paikasta. Erilaisten paikkojen verrat on myös hyviä, kukaan ei näe katsojia esitteitä.

Haastattelussa oli hyviä kysymyksiä. Tulipa ehkä vähän surullinenkin olo, mutta myös toiveikas, että asioille tapahtuu muutosta parempaan ja voi itsekin vaikuttaa.

Kuusi keinoa joiden avulla seksuaaliväkivaltaa voidaan mielestäni ehkäistä:

1. turvataito- ja tunnekasvatus kaikille
2. suostumusperustainen seksuaalikasvatus kaikille, sukupuolesta ja sukuelimien muodosta riippumatta.
3. naisvihan kitkeminen yhteiskunnasta
4. seksuaalimyönteinen seksuaalikasvatus
5. kaiken seksuaalisen väkivallan tuomitseminen, eikä ns. lieventävien syiden etsiminen yhteiskunnallisessa puheessa.
6. avoin ilmapiiri, jossa voi aina puhua asioista, ehkäisee ainakin uusia väkivallan kokemuksia.

6. AMMATTILAISTEN VASTAUKSET

Lähetimme nuoria haastatelulle ammattilaisille haastattelun jälkeen palautekyselyn, jossa kysimme heidän ajatuksiaan nuoren kanssa käydystä keskustelusta sekä seksuaaliväkivallasta ilmiönä.

Palautteeseen vastattiin nimettömänä webropolin, yhteensä saimme 9 vastausta. Ammattilaisten nimet koottiin webropol-pohjasta, johon nuorten vastaukset oli koottu. Vastauksia ja ammattilaista ei ollut mahdollista yhdistää, jolloin paitsi ammattilaisen myös nuoren anonyymiyys säilyi tässäkin. Näimme tärkeäksi saada kuulla myös nuorten kanssa työtä tekevien ammattilaisten näkemyksiä, sillä oletimme heilläkin olevan paljon arvokasta tietoa ja ajatuksia teemasta. Tämä oletus osoittautui oikeaksi.

Ammattilaisten ajatukset kulkivat pitkälti samalla linjalla nuorten kanssa ilmiön yleisyydestä sekä avun saamisen vaikeudesta. Seksuaaliväkivalta huolestuttaa heitäkin erittäin paljon ja sen koetaan entisestään lisääntyneen ja monipuolistuneen. *”Ainakin näin lastensuojelun näkökulmasta se on todella yleistä ja aikuisten vaikeasti havainnoitavissa. On myös haastavaa löytää nuorelle hoitoa / apua jos on kokenut jotain.”* Erityisesti netin kautta tapahtuvaa seksuaaliväkivaltaa koettiin olevan vaikea havaita: *”Luulen, että se on yleisempää kuin olen aiemmin ajatellutkaan. Nuoret voivat kohdata sitä niin monissa eri konteksteissa. Esim. netissä tapahtuva väkivalta ja häirintä on vielä vaikeampaa havaita ja tulla esiin.”*

Ammattilaiset kokivat tehdyn kyselyn ajankohtaisena sekä hyvänä pohjana seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta keskustelulle. He tunnistivat myös sen, että aiheen käsittely ei ole helppoa heille itsellekään. Ammattilaisten mukaan myös nuoret olivat kokeneet keskustelun tärkeänä ja tarpeellisenä sekä arvostivat sitä, että heidän näkemyksiään haluttiin kuulla: *”Nuori kokee tämän teeman todella tärkeäksi, joten hän oli valmistautunut hyvin. Saimme hyvää keskustelua aikaiseksi aiheen ympäriltä ja keskustelimme pitkään.”*

Haastattelutilanteelle oli myös järjestetty riittävästi aikaa ja luotu kiireetön hetki: *”Leppoisa, häiriötön,*

kuitenkin vei tunnin siihen keskittyminen. Tietysti nuoresta johtuu, miten syventyy haastatteluun/kyseleyn. Minulla ei ollut kiire eikä nuorellakaan.” Samoin itse haastattelun jälkeen syntynyt keskustelu oli erään vastaajan mielestä *”hyvin antoisa”*.

Palautteen lopussa oli vielä vapaa sana -kenttä, johon oli mahdollista kertoa lisää aiheesta. Ammattilaiset kirjoittivat todella tärkeitä näkemyksiään mm. siitä, kuinka monilla sijaishuollossa asuvilla nuorilla on muita nuoria isompi riski joutua kokemaan seksuaaliväkivaltaa. He saattavat hakea hyväksyntää aikuisilta myös tällä tavoin, eivätkä kaikki nuoret välttämättä sillä hetkellä tunnista joutuneensa hyväksikäytön uhriksi. Ammattilaiset tunnistavat sen, että nuorten itsetunto sekä itsensä arvostaminen voi olla niin heikkoa, etteivät he ajattele jonkun tehneen väärin heitä kohtaan. *”Hyvin monella näistä nuorista riskiä lisää heidän voimakas emotionaalisen vaille jäämisen kautta muodostunut tarve aikuisen huomiolle ja läheisyydelle, mikä altistaa grooming-ilmiölle. Varhaisesti seksuaalisen tai myös muun väkivallan kohteeksi olevat nuoret ovat alttiita hakeutumaan samankaltaisten traumatilanteiden äärelle myöhemminkin, mikä aiheuttaa aina uutta traumatisoitumista.”* Ammattilaisten kokemusten mukaan myös päihteidenkäytön rahoittaminen saattaa aiheuttaa hyväksikäytön kohteeksi joutumista. Erityisesti pojista oltiin huolissaan, sillä poikiin kohdistuva seksuaaliväkivalta voi ammattilaisten näkökulmasta olla vielä *”monimutkaisempi ilmiö”* ja *”vielä useamman häpeän kerroksen peittämä kuin mitä seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja väkivaltaan liittyvät tilanteet aina ovat.”*

Ammattilaisten mukaan ennaltaehkäisyyn tulisi vahvasti panostaa sekä tunnistaa se, missä kaikkialla ja kuinka paljon seksuaalista väkivaltaa nykyään tapahtuu. Aikuiset tarvitsisivat aiheesta koulutusta, jotta saadaan riittävästi apua sekä uhreille että tekijöille. Nuorten lähiaikuiset sekä koulun aikuiset ovat saatujen vastausten mukaan *”avainasemassa”* seksuaaliväkivallan ehkäisyä ajatellen.

7. LOPPUSANAT

On ollut monella tavalla hieno kokemus saada olla mukana tässä ensimmäisessä kansallisen lapsistrategian osallisuuspilotissa. Jälleen kerran on saanut huomata sen, kuinka nuorilla on todella paljon tärkeää ja merkityksellistä sanottavaa, kun vain he saavat mahdollisuuden tulla kuulluksi. Turvallisen tilan luomisesta, kiireettömästä läsnäolosta sekä kuulluksi tulemisen mahdollistamisesta iso kiitos kuuluu niille ammattilaisille, jotka lähtivät mukaan tähän pilottiin ja nuoria haastattelivat.

Kirjoitimme alkusanoissa mm. siitä, kuinka seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta voi olla eri syistä johtuen todella vaikea puhua.

Osallisuuspilotti osoitti sen, kuinka näistä asioista puhuminen kannattaa. Ja näistä asioista myös pitää puhua.

Omien ja toisten rajojen kunnioittamista ei voi koskaan korostaa liikaa. Siksi haluamme muistuttaa asiasta vielä tässäkin yhteydessä. Samoin siitä, että uhri ei ole koskaan syyllinen. Nämä teemat toistuvat useissa kohdin myös nuorten vastauksissa. Lähes kaikki osallisuuspilotissa mukana olevat nuoret asuivat sijaishuollossa. Tämä konteksti muistaen haluamme vielä korostaa sitä, kuinka merkittävässä roolissa sijaishuollossa työskentelevät ammattilaiset ovat nuorille annettavan seksuaalikasvatuksen suhteen. Tätä samaa korostivat myös nuoria haastattelevat ammattilaiset itse.

Nuorten vastauksissa korostui kauniisti myös lasten oikeudet sekä lapsuuden tärkeä merkitys. Nuorten mukaan jo lapsille pitäisi tuottaa enemmän tietoa seksuaaliväkivallasta ja antaa heille lupa viettää rauhassa lapsuutta, ”lupa olla vielä pitkään lapsia”. Nuoret painottavat arjen turvallisuutta, nähdyksi ja kuulluksi tulemistä. On tärkeää, että nuoret voivat

luottaa aikuisiin ja siihen, että he ovat nuorten käytettävissä. Aikuisten asenteella on merkitystä. Heidän tulee välittää nuorille tunne, ettei seksuaaliväkivallan uhriksi joutumisessa ole mitään hävettävää, se ei ole koskaan uhrin vika. Toivon ylläpitäminen auttaa kertomista. Nuoret tarvitsevat aikuisten uskoa siihen, että asiat kääntyvät parhain päin.

Jokainen lapsi ja nuori opettaa meitä.

Kouluterveyskyselyissä saadaan tärkeää tietoa eri ilmiöiden laajuudesta, mutta henkilökohtaisissa haastatteluissa tulee näkyväksi myös ilmiöön liittyvät tunne- ja kokemusmaailmat. Aina, jos vain on mahdollista, on hyvä kysyä lasten ja nuorten mielipidettä, sillä se auttaa kokonaiskuvan muodostamista kehitettävästä asiasta. Lasten ja nuorten kokemustiedon tärkeyttä seksuaaliväkivaltaan liittyen korostaa myös erään ammattilaisen ajatus: *”Vastaukset ovat varmasti erilaisia, kuin jos niitä vain aikuisten kesken mietittäisiin”*.

Kunnioittaaksemme nuorten ajatuksia olemme koonneet tähän loppuun nuorten vastauksista kymmenen tärkeän asian listan avuksi ja neuvoksi aikuisille, eräänlaisen ”huoneentaulun”. Toki tärkeitä asioita oli paljon, mutta kaikkien joukosta poimimme nämä. Listan voi esimerkiksi tulostaa seinälle ja käydä yhdessä keskustelua näiden pohjalta seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta. Ovatko nämä niitä asioita, jotka itse koet tärkeimmiksi? Mitä ajatuksia tämä lista sinussa herättää? Mitä listasta sinun mielestäsi puuttuu?

Kuten myös alkusanoissa kirjoitimme, olisi tärkeää kehittää tapoja ja keinoja, jotka helpottavat seksuaaliväkivallasta kertomista ja sitä kautta lasten ja nuorten avun saantia. Lapsille ja nuorille tulee antaa lupa ja tila puhua seksuaalisuudesta ja seksuaaliväkivallasta. Toivottavasti tämä seuraavalla sivulla oleva ”huoneentaulu” voisi toimia yhtenä apuna tässä.

23.4.2022 Jyväskylässä
Johanna Barkman & Johanna Liukkonen

Top 10 aikuiset voivat auttaa:

1. Kyselen kuulumisia, olen kiinnostunut.
 2. Olen luottamuksen arvoinen.
 3. Olen helposti lähestyttävä.
 4. Luon turvallisen ilmapiirin.
 5. Autan nuorta puhumaan seksuaalisuudestaan.
 6. Jaan ikätasoista tietoa seksuaaliväkivallasta.
 7. Jos nuori on seksuaaliväkivallan uhri tai tekijä, selvitän mitä pitää tehdä ja mistä hän saa apua.
 8. Kerron nuorelle, ettei seksuaaliväkivallan uhriksi joutuminen muuta suhtautumistani häneen.
 9. Olen nuoren tukena.
 10. Pidän toivoa yllä.
-

"Seksuaaliterveyden edistämisen tavoitteena on nuori, joka arvostaa kehoaan ja käyttäytyy vastuullisesti, kommunikoi kunnioittavasti, ilmaisee rakkautta ja läheisyyttä omia arvojaan vastaavalla tavalla."

Katariina Bildjuschkin
Erityisasiantuntija, THL

Lähde

SIECUS <https://siecus.org/>

<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-ehkaisy/seksuaalikasvatus-ja-seksuaalivakivallan-ehkaisy>

LIITTEET

Liite 1

Nuorten info ja kysymykset

Liite 2

*Haastattelun toteuttamisen vaiheet,
ohjeet ammattilaisille*

